K učebnímu kompletu *Česky krok za krokem*[1] pro kurzy češtiny jako cizího jazyka

Kateřina Šichová

0. Úvodem

V roce 2000 vyšlo v nakladatelství Fragment v Praze první vydání knihy Lídy Holé *Czech Step by Step*. Poté, co byla tato učebnice češtiny pro anglicky mluvící cizince koncepčně a především graficky přepracována (v r. 2005 byla ještě převedena do německé jazykové mutace), se pro svou didaktickou kvalitu a oblíbenost mezi vyučujícími i posluchači velice rychle zařadila na vrchol kánonu učebních materiálů češtiny jako cizího jazyka. I přesto, že se v posledních letech na trhu objevilo velké množství učebnic češtiny pro cizince, si dílo Lídy Holé *(New) Czech Step by Step / Tschechisch Schritt für Schritt* udrželo svou pozici dodnes. Nemalý zájem proto vzbudila učebnice se stejným názvem a pořadovým číslem dvě, která se začátkem června 2009 objevila na pultech českých knihkupectví.[2]

1. K cílové skupině

Před koupí se logicky nastoluje první otázka: jaké cílové skupině je tato učebnice adresována? Odpověď se částečně skrývá ve zkratce B1, umístěné na deskách knihy. Autorky (s Lídou Holou spolupracovala Pavla Bořilová) se orientují podle *Společného evropského referenčního rámce pro výuku jazyků* a avizují, že „po dokončení učebnice dosáhnou studenti úrovně B1 podle oficiálního popisu *Prahové úrovně češtiny jako cizího jazyka*.“[3] Zřejmě proto, aby učební materiál zpřístupnily co nejširšímu publiku bez nutnosti vydávat různé jazykové mutace zvlášť, rozhodly se autorky postupovat tzv. jednojazyčnou cestou. Veškeré texty jednotlivých lekcí, ale i komentáře, zadání k úkolům a cvičením a výklad gramatiky[4] jsou tedy v češtině. Kromě důsledného uplatnění jednojazyčnosti (metoda jednojazyčné výuky cizího jazyka bez jazyka zprostředkovacího je ovšem zvláště při nižších úrovních znalostí diskutabilní)[5] poukazují i některé další aspekty učebnice jako výběr některých dílčích témat nebo snaha o zprostředkování částečných znalostí obecné češtiny[6] na to, že kniha je primárně určená pro cizince, kteří v České republice již nějakou dobu žijí a účastní se kurzů nezřídka národnostně velmi pestrých, kde jeden zprostředkující jazyk v zásadě použitelný není.[7]

2. Ke struktuře učebního kompletu

Učební komplet *Česky krok za krokem 2* sestává ze čtyř částí: osmistránkové brožury s přehledy (nejen) gramatiky *Česká gramatika v kostce 2*, samostatné *Přílohy* a dále dvou audio CD. Hlavní částí je pak učebnice samotná, obsahující učební texty a s nimi související úkoly, výklad gramatiky a cvičení. Touto stavbou se učebnice liší od prvního dílu, který sestával kromě přehledu gramatiky a dvou CD z učebnice a pracovního sešitu. Je otázkou, zda rezignování na samostatnou cvičebnici nenechalo zmizet jednu z největších předností kompletu prvního, totiž dostatek (gramatických) cvičení[8], bolavé místo většiny učebnic češtiny jako cizího jazyka.

Stručný přehled gramatiky a pragmaticky důležitých lexémů nebo jevů jako např. pojmenování světových stran nebo časové údaje (části dne, dny v týdnu, měsíce, roční období), který je – což je velmi praktické – vytištěný jako samostatná příloha na laminované křídě, se tradičně těší velké oblibě posluchačů. Výběr relevantních dat je vždy do určité míry subjektivní[9], v zásadě ale v přehledu nechybí nic, co je pro danou cílovou skupinu důležité.

Samostatnou *Přílohou* je sešit s podkapitolami 1. výklad, užití a tabulky pádů, 2. klíč ke cvičením, 3. textová příloha (tj. přepis audionahrávek z učebnice), 4. výběrový slovníček. První podkapitola přináší podrobné informace k deklinaci. Každý pád je uveden krátkým vysvětlením jeho „významu a funkce“, následuje přehled jeho užití (např. výčet některých slovesných vazeb nebo seznam předložek), ilustrovaný na příkladových větách. V tabulkách s formami ukazovacích a přivlastňovacích zájmen, odpovídajících základních číslovek, přídavných jmen tvrdých a měkkých, a podstatných jmen jsou uvedeny rovněž výjimky a důležité poznámky k danému jevu. Protože česká deklinace bývá vedle vidu cizinci považována za největší kámen úrazu, uživatelé tyto shrnující, nicméně vyčerpávající pře-

hledy jistě ocení. Souhrnný, abecedně řazený slovníček je důležitou součástí kompletu již s ohledem na to, že v učebnici za lekcemi ani v nich není obsažen seznam slovíček. Ohled na uživatele se manifestuje ve značení jevů jako např. „*mobilní e*“ nebo *ů*, které v deklinaci alternuje s *o*, u každého relevantního slova. Barevné kódování substantiv (maskulina modře, feminina červeně a neutra zeleně), které Lída Holá pro češtinu zavedla již v první verzi své učebnice *Czech Step by Step*, je zde provedeno důsledně (což u jiných učebnic, které tuto metodu převzaly, již samozřejmostí není) a usnadňuje posluchačům orientaci v rodech a intuitivní zapamatování slovíček ve správném genu. Slovníček je označen jako výběrový, nelze od něj tedy očekávat funkci lexikografického díla. Otázkou pouze je, podle jakého klíče byl výběr prezentovaných slov proveden. Jinojazyčné ekvivalenty zde ponechme stranou, krátce je ale třeba přesto podotknout, že by jistě stály v případě druhého vydání za pečlivou kontrolu – např. uvedené německé překlady totiž vykazují poměrně velké deficity.[10]

Nahrávky textů na CD jdou úspěšně ve stopách prvního dílu: zajímavé, nevykonstruovaně působící texty jsou dobře, srozumitelně namluvené a především působí autenticky, což bývá velmi často příjemným překvapením pro studenty zvyklé z učebnic na toporné a umělé texty nahrané obvykle nepřirozeným způsobem nebo v tomto ohledu nekompetentními mluvčími.

Uživatel výše představeného učebního kompletu, především však učitel, jenž se rozhodl tento komplet používat, by ovšem neměl zůstat pouze u něj. Na interenetových stránkách *www.czechstepbystep.cz* je zdarma k dispozici také metodická příručka – manuál pro učitele, množství her, schémat, cvičení a testů. Tento očividně pravidelně aktualizovaný a kvalitní servis je v kontextu učebnic češtiny jako cizího jazyka počin ojedinělý a veskrze praktický. Alespoň krátká návštěva těchto stránek je smysluplná i z toho důvodu, že autorky zde v předmluvě ke knize vysvětlují svou koncepci, metodu a terminologii, čímž jistě předejdou řadě otázek.

3. K výstavbě učebnice

Učebnice tvoří bezpochyby stěžejní část kompletu *Česky krok za krokem 2*. Kromě již výše ve zkratce tematizovaných obsahových komponentů knihy hrají vzhledem k efektivnosti práce a obliby u publika důležitou roli jistě i komponenty grafické, ba i faktory na první pohled banální (druh vazby: lze dobře otáčet stránky, nevypadávají z vazby? nebo druh papíru: lze dobře gumovat?, je dostatek místa v doplňovacích cvičeních? atd.). Lída Holá si byla důležitosti designu vždy vědoma, což dokázala především v učebnici *New Czech Step by Step / Tschechisch Schritt für Schritt*, jejíž grafická (povětšinou černobílá) podoba získala 1. místo v soutěži o *Nejkrásnější českou knihu roku 2004* v kategorii učebnic.

Nová učebnice se v tomto ohledu od prvního dílu podstatně liší. Je pestrobarevná, plná kreseb, fotografií, rámečků, tabulek, textů. Texty jsou barevně podložené, proložené tzv. bublinami s upozorněním na výjimky, frekventované jevy atd. Stránky mohou místy působit přeplněně. Posouzení designu knihy je jistě záležitostí osobního vkusu a preferencí. Je ale možné, že ve srovnání s prvním dílem bude mnohým chybět jistá „volnost“, dostatek prostoru, jednoduchost, omezený počet a vtipnost ilustrací, a v neposlední řadě i větší písmo a řádkování.

Výstavba desetistránkových lekcí je jednotná: po úvodu do tématu v podobě opakování a prohloubení slovní zásoby a několika málo mluvních či poslechových cvičení (posluchač si tedy oživí, co již zná, resp. doplní základní mezery) následuje hlavní text či několik textů a k němu/k nim vztažené úkoly. V nich se posluchači zaměřují na procvičování a zdokonalování jednotlivých řečových dovedností, ale mohou nenásilnou formou a s vazbou na probírané téma též procvičit gramatiku. Texty jsou mírně adaptované a jejich výběr se očividně řídil snahou jednak o zajímavé a pro praxi relevantní téma, jednak o vhodnost prezentace toho kterého gramatického jevu. V další části lekce se opakuje, prohlubuje a procvičuje gramatika s tím, že důraz je položen na jeden až dva gramatické jevy. V oddíle *Čeština pro každý den* jsou na výjevech z každodenního života nastíněny kultura a reálie České republiky. I zde téma většinou souvisí s hlavním tématem dané lekce, což je nejen didakticky důsledné, ale i účinné (lepší osvojení a zautomatizování gramatických či lexikálních jevů pomocí fázového poslechu či čtení atp.).[11] Každá lekce je uzavřena stranou, na kterou si posluchač může sám zapsat slova či kolokace, které potřebuje, a přeložit si je do svého

jazyka (tento prázdný prostor supluje typický slovíčkový aparát na konci lekce a je dáno k úvaze, zda by nebylo vhodnější alespoň několik nejdůležitějších nových slovíček – už s ohledem na správnost jejich zápisu – předtisknout, jako tomu bylo u prvního dílu). Na konci této strany se může posluchač na základě daných bodů s popisem dovedností, ale i gramatiky („v této lekci jsem se naučil...“) autoevaluovat tím, že si označí, co už dobře umí a co si ještě potřebuje zopakovat. Tato pravidelná sebereflexe se jeví účinnou, protože posluchače nutí zamýšlet se nad svým učebním procesem. Na samý závěr je krátce uvedeno to, co posluchače čeká v následující lekci.

4. Obsah lekcí

Autorky deklarují knihu jako „druhý díl učebnice *New Czech Step by Step / Tschechisch Schritt für Schritt*“, což je – hlavně s ohledem na tento fakt evokující název na titulní straně (*Česky krok za krokem 2*) – označení mírně zavádějící v tom smyslu, že se nejedná o klasické pokračování učebnice s akcentem na výklad nových gramatických a lexikálních jevů či komunikačních témat. Kdo si však přečte anotaci na zadní straně a především úvod ke knize na internetových stránkách, dozví se přesněji, co od učebnice má (a může) očekávat: „opakování gramatické látky, která byla probrána v prvním díle“, jakož i to, že kniha zároveň „výrazně rozšiřuje slovní zásobu a prohlubuje komunikační kompetence“ posluchačů. Autorky se tedy drží efektivního principu tzv. cyklické výuky, kdy se posluchač vrací k již probranému učivu, oživuje si ho, opakuje, upevňuje a posléze i rozšiřuje.

V prvních lekcích se tedy, co se gramatického učiva týče, opakuje deklinace, a to především singuláru, zavádějí se modelově i tvary všech pádů některých jmen v plurálu; ten se potom systematicky probírá v lekcích pozdějších (plurál v tomto rozsahu v prvním díle není). Podobně jako ve *New Czech Step by Step* se prezentují souběžně pádové koncovky v rámci rozvinuté nominální fráze. Zatímco v prvním díle byl každý pád zaváděn sice jednotlivě, ale vizuálně na pozadí paradigmatu jako celku včetně klasického pořadí pádů, a tato prezentace jistě usnadňovala vnímání, následnou rekonstrukci a osvojení paradigmatu jako celku, jsou pády v nové učebnici opakovány i zaváděny pouze horizontálně („celá přehledová tabulka“ s navyklým vertikálním pořadím pádů je pochopitelně k dispozici v gramatické příloze). Jisté zjednodušení prezentace deklinace zde spočívá právě v postupném zavádění pádů (přísně vzato jde i o redukci, protože vokativ není podán systémově, ale jen jako zestručněná noticka v rámci konverzačního cvičení první lekce), a to v pořadí: 1.sg, 4.sg (+ model pro 4.pl), 6.sg (+ model pro 6.pl), 2.sg (+ model pro 2.pl), 7.sg (+ model pro 7.pl), 3.sg (+ model pro 3.pl), následuje (nově) prezentace pádů v plurálu v pořadí: 1, 4, 2, 6, 3, 7.[12]

Učebnice konstruuje zjednodušený systém deklinace i s ohledem na určování vzorů substantiv. Kniha pracuje s kategoriemi rodu (rovněž pak životnosti u maskulin), ale k jednotlivým rodům nejsou standardně přiřazovány jednotlivé vzory na základě koncovek, aby se tak vytvořilo několik deklinačních skupin. Využita a dále rozpracována je prezentace paradigmat, kterou Lída Holá vytvořila v prvních učebnicích a která se orientuje podle tzv. majoritních (souhláska pro maskulinum, -a pro femininum a -o pro neutrum) a minoritních koncovek.[13]

Ve srovnání s prvním dílem jsou (ve druhé části knihy) navíc tematizována např. pomnožná podstatná jména nebo tvoření a deklinace přivlastňovacích přídavných jmen.

U sloves (také konjugace[14] je v učebnici podávána zjednodušeně[15] a slovesa jsou s ohledem na časování rozdělena do 4 tříd) je zpočátku zopakován čas a způsob, později přidán rod, osvěžena a prohloubena kategorie vidu. Zvláště jsou zde pojednána slovesa pohybu. Příkladné je opět systematické a přehledné pojetí předpon. Nově je probráno tvoření slovesných substantiv a adjektiv typu *dělat – dělání – dělaný*. Nadmíru pozitivní (a didakticky nezbytně nutné, ale bohužel v učebnicích ne běžné) je důsledné uvádění slovesných vidových párů v jednotném pořadí, a to nedokonavý – dokonavý.

Stranou nezůstalo v pozdějších lekcích ani tvoření adverbií a opakování stupňování přídavných jmen a příslovcí, prohloubení znalostí spojek a spojovacích výrazů nebo druhů vět vedlejších, novou látku tvoří skloňování číslovek základních nebo tvoření číslovek druhových, zlomků a desetinných čísel.

Protože, jak již bylo řečeno, chybí zprostředkovací jazyk, je gramatická látka vysvětlena jednoduše, ve stručném doprovodném textu, často ale i jen po-

mocí příkladových vět, tabulek, barevného značení atd. Zde, zdá se, bude přicházet do hry nezastupitelná role učitele (a překladu), protože učit se gramatiku v daném jazyce je, především u komplikovanějších jevů, nadmíru obtížné, zvláště pokud posluchači chtějí jev vědomě uchopit a plně mu porozumět. Také některé neokomentované informace (str. 205: „Shoda přísudku s podmětem. Porovnejte: Muži byli doma. Ženy byly doma. Muži a ženy byli doma.“) mohou působit posluchačům těžkosti. Zde si musíme uvědomit, že posluchači se nacházejí svými znalostmi ve stadiu mezi úrovněmi A2 a B1, a tam může být každá, ať už sebejednodušeji formulovaná propozice s „vědeckým“ obsahem zátěží. Výklad gramatiky má v učebnici tedy spíše podpůrnou funkci při využívání nevědomých osvojovacích procesů.

Na rozdíl od předchozího dílu je v knize napříč všemi lekcemi pamatováno, i když v relativně malé míře, na procvičování výslovnosti a pravopisu. I tím se učebnice *Krok za krokem 2* v kladném smyslu liší od mnoha jiných.

Celkem šest originálních nahrávek českých písní pak nejen odlehčí procvičování toho kterého gramatického jevu, ale přispěje i k rozšíření obzoru v oblasti české kultury.

Již z předchozích učebnic Lídy Holé jsou uživatelé zvyklí na systematické rozvíjení **všech** čtyř řečových dovedností. Komunikativní princip stojí v popředí struktury jednotlivých lekcí a vše nasvědčuje tomu, že se právě převážně kvůli tomu učebnice setká s výborným přijetím u posluchačů i pedagogů. Témata, texty a úkoly k nim jsou ostatně nejsilnější stránkou všech učebnic *Krok za krokem.* Všechna témata jsou skutečně relevantní pro běžnou komunikaci v každodenních situacích (některá se zčásti překrývají s těmi z předchozího dílu, např. rodina, móda a oblečení, cestování, což ale vůbec není ke škodě věci, protože texty ani úkoly se neopakují) a prezentované texty si posluchače opět podmaní svou „normálností“ a nevykonstruovaností. Také úkoly k textům, obrázkům nebo i ty bez vztahu k nim jsou pestré, nápadité a motivují posluchače k aktivitě. Konverzační okruhy v oddílech *Čeština pro každý den* tato pozitiva ještě umocňují. Jediným zásadnějším problémovým bodem je zde rozpor mezi vysokým stupněm obtížnosti textů a místy relativně jednoduchými gramatickými jevy (4. sg, 4. pl, základní konjugace atp.).

5. Závěrem

Kladné aspekty předkládaného učebního kompletu jakož i diskutabilní body jeho konceptu a provedení byly zmíněny. V dalším vydání se jistě podaří eliminovat několik chyb a překlepů závažnějšího charakteru (v deklinačních tabulkách u vzoru kolega 6. pád jednotného čísla končí na *-u/-ovi*; v klíči chybí v L20 cv. 16/202) i chyb marginálních (na str. 208 se dvakrát opakuje poslední odstavec, na str. 126 chybí tečka za poslední větou oddílu *Co jste se naučil/a*?, na str. 111 chybí čárka za vedlejší větou před slovesem přidáme atd.).[16] Také by, už vzhledem k ceně kompletu (849,- Kč), bylo třeba vyšší kvality vyvázání učebnice, z níž bohužel i po krátké době používání vypadávají listy. Závěrem je třeba podotknout, že (alespoň částečně) objektivní evaluaci jakéhokoli, tedy i tohoto učebního materiálu lze uskutečnit až na základě jeho hodnocení posluchači a zkušeností učitele z výuky s ním. To s ohledem na krátkou dobu existence recenzované učebnice zatím možné není. První dojmy z užití knihy v kurzech i zpětná vazba posluchačů však silně motivují k tomu, učební komplet Lídy Holé a Pavly Bořilové ve výuce používat a užívat si češtinu v něm a s ním – krok za krokem.

Literatura

Holá, L. (2005) *Zprostředkovací (mediační) jazyk v hodinách češtiny pro cizince – ano či ne?* In: Ryndová, J., Čemusová, J., Holá, L. (eds.). *Sborník Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka.*, Praha: Akropolis, s. 33–38..

Holá, L. (2008) *Spisovná vs. obecná čeština ve výuce češtiny jako cizího jazyka* (v tisku a na internetu na `http://www.czechstepbystep.cz/clanky/spisovna_sv_obecna.html`).

Nekula, M. (2007) *Systém a úzus. K výuce české deklinace se zřetelem k substantivům* In: Štindlová, B., Čemusová, J. (ed.). *Sborník Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka (AUČCJ) 2006-2007*, Praha: Akropolis, s. 23–47..

Nerlich, L. (2009) *Konzervativní, či liberální přístup k českému jazykovému standardu? Výsledky*

sondy mezi mladými českými lingvisty na Univerzitě Řezno. In: *Naše řeč 92, Praha, 2009, č. 3*, 122–144.

O autorce

Kateřina Šichová studovala obory germanistika, historie a česká filologie a od roku 2003 působí na institutu Bohemicum Regensburg-Passau na universitě v Regensburgu. K předmětům jejího odborného zájmu patří frazeologie, sociolingvistika a čeština jako cizí jazyk.

Poznámky

[1] Lída Holá, Pavla Bořilová: Česky krok za kokem 2. Praha: Akropolis, 2009.

[2] Text předkládané recenze vznikl v červenci roku 2009.

[3] V uvozujícím textu autorky formulují, co posluchač již musí znát z předchozích úrovní (A1 a A2) a jakých kompetencí je schopen dosáhnout na úrovni B1. Přehled úrovní Rámce, jejich stručný popis a odkaz na internetové stránky s jinojazyčnými verzemi tabulky pro evaluaci znalostí jednotlivých úrovní jsou jen jedním ze sympatických detailů knihy (dále např. odkazy na internetové stránky s vyjmenovanými slovy nebo mapa ČR na konci knihy), které uživatelům značně ulehčují orientaci ve sféře „učím se češtinu jako cizí jazyk“.

[4] Názory na užití české či latinské terminologie při výuce češtiny jako cizího jazyka se různí. V případě této knihy lze pozitivně vnímat skutečnost, že k terminologii odvozené z latiny jsou v přehledu zkratek a základních termínů na začátku učebnice uvedeny i české ekvivalenty a obě varianty se objevují i v nadpisech k jednotlivým jevům. Posluchač – za předpokladu, že je ze svého jazyka nebo na základě zkušeností s osvojováním cizích jazyků obeznámen s příslušnou terminologií – takto může gramatické terminologii snáze porozumět, zároveň má však možnost nenásilnou formou poznat termíny české, které může využít při práci s českými vyučovacími pomůckami či při komunikaci s (alespoň některými) rodilými mluvčími.

[5] K tomu srov. např. Holá [2005].

[6] Učebnice Lídy Holé jsou jedny z mála, které důsledně zavádějí do svých pojednání nejen hovorové prvky, ale i obecnou češtinu – ať již jsou to její popisy, nebo přímo její užívání. V doprovodném textu na internetu autorky poznamenávají, že studenty s obecnou češtinou (převážně prostřednictvím poslechových textů) seznamují pouze pasivně. Proti tomu nelze nic namítat, na úrovni lexikální lze jisté povědomí cizinců o této varietě (resp. o lexémech či frazémech stylisticky značených jako kolokviální) vzhledem k jazykové situaci na území ČR dokonce i přivítat. Často jsou daná cvičení zaměřena tak, aby uživatel obecnou češtinu rozeznal a posiloval své vědomí o vhodnosti či nevhodnosti jejího užití v určitých komunikačních situacích. Mohla by zde zaznít námitka proti uvádění obecněčeských forem v deklinačních paradigmatech v (nejen přehledových) tabulkách (oproti tomu např. v příloze Česká gramatika v kostce 2 u paradigmatu vzoru kolega a podvzoru turista je sice v 1.pl. uvedena hovorová koncovka *-i*, ale koncovka *-é* zcela chybí), které jistým způsobem studenty nutí osvojit si, podobně jako Češi, dvě variety, přičemž obecná čeština je u cizinců dvojnásobně příznaková a jistota ve zvládnutí a střídání těchto variet jsou u většiny cizinců více než problematické. Jakkoli diskuse o vhodnosti prezentace obecněčeské češtiny ve výuce češtiny pro cizince mohou a mají být vedeny, musí se tak dít na jiné platformě než v rámci této recenze. Srovnej i Nekula [2007], Holá [2008], nověji ke vztahu rodilých mluvčích k obecné češtině např. Nerlich [2009].

[7] V manuálu pro učitele na internetových stránkách jsou odlišné potřeby toho kterého publika (např. Slované vs. neslovanští studenti aj.) více reflektovány.

[8] Tento fakt je ale částečně kompenzován nabídkou variant textů a cvičení z učebnice, doplňkových cvičení a testů v manuálu pro učitele na internetových stránkách.

[9] Možné otázky by byly např.: proč je v tabulce s uvedením letopočtů u lexému *rok* na otázku kdy? uveden údaj *před rokem*, ale už ne *za rok* (str. 1)?; mohla či měla by u tzv. *í*-sloves i přes rozlišování pomocí 3. osoby sg. být pro úplnost uvedena infinitivní forma nejen slovesa *-ět* (*rozumět*), ale také *-et*, resp. hlavně *-it* (např. *mluvit*) (str. 2)?; patří slovesný pár *vykrádat/vykrást* opravdu k „nejčastějším ... slovesům a slovesným základům“ (str. 2)?; náčrt „nejdůležitějších historických změn“ je jistě často vítaným exkurzem pro zainteresované posluchače a ve vhodné formě i příjemným doplněním výkladu gramatiky učebnic, v kontextu tabulkového přehledu nejdůležitější gramatiky pro mírně pokročilé však působí přebytečně; vhodné by bylo zůstat u jednoho vzorového substantiva – údaj u výkladu rodu v češtině pro femininum je *studentka*, jako vzor v tabulkách pak *káva* aj.

[10] Zástupně přehlédnutá slovíčka pod Z jsou až příliš často do němčiny přeložena nepřesně (ekvivalent pro *živit* je nejen – a to pouze v určitých kontextech – *füttern*, nýbrž *ernähren*; *značka* je v němčině nejen *Marke*, ale i – dokonce velmi často – *Zeichen*, *Kennzeichen*, *Markierung* nebo i *Schild*; *znalost* se snad v určitých momentech dá přeložit jako *Wissen*, pak by ovšem v češtině byl asi plurál, lépe ale jako *Kenntnis*; *záchod* sice znamená *Toilette*, ale ekvivalent je *Klo* aj.) nebo přímo špatně (německý ekvivalent adjektiva *určitý* není *sicher*; *žrát* se neřekne *saufen*; *zlo* by asi bylo vhodnější vyjádřit ne jako *Ärger*, ale jako *das Böse/Üble/Schlechte/Unheil* aj.), někdy s překlepy (*rätzelhaft*; *zakázat* není *verbitten*, tedy *vyprošovat si*, ale *verbieten* aj.).

[11] Tento oddíl budou akcentovat a oceňovat především posluchači žijící v ČR (např. téma vyplňování formulářů, hledání bytu nebo práce, služby v ČR aj.), i ti ostatní ale jistě ocení např. informace o českých svátcích, způsobech přání a gratulací, o oslovování, tykání a vykání či jiných konvencích.

[12] Některé specifické typy (*člověk*, *dítě*) jsou uvedeny jako celé paradigma (str. 173), jiné (*virus*, *museum*, *party*, *kupé*) jsou okomentovány ve výkladu k nominativu a rozdělení do deklinačních skupin a dále k dispozici pouze v podobě koncovek v poznámkách k jednotlivým pádům v tabulkách. Jednotlivé výjimky a speciální vzory či jejich podtypy uživatele knihy nezatěžují (*kámen*).

[13] Substantiva se dělí do pouze tří deklinačních skupin: I. podstatná jména s majortními koncovkami (souhláska, -*a*, -*o*) a se vzory *student*, *banán*, *káva*, *auto*, II. substantiva končící na -*e*/-*ě*, ˇ, -*c*, -*j*, -*tel*, jakož i feminina na -*del*, -*ev*, se vzory *muž*, *soudce*, *čaj*, *restaurace*, *kancelář*, *moře*, III. maskulina končící na -*a*, feminina na -*st*, neutra na -*í*,-*e*/-*ě* (vzor *kuře*) se vzory *kolega*, *místnost*, *kuře*, *nádraží*. Už z tohoto výčtu, jakož i z nutnosti hned při rozdělení upozorňovat na výjimky z udaného pravidla (viz např. -*tel*, -*c*), je patrné, že v konečném důsledku se student musí naučit identifikovat rod a vzor jakož i přiřadit správnou pádovou koncovku tak či tak, a je otázkou, jak velké ulehčení kromě nabídnutých paralel v některých pádech (zejména II. deklinační skupina a např. 2.sg, 3.sg, 6.sg) a jisté parcelace výuky pádů toto přerozdělení klasického dělení na rody a jejich vzory vlastně přináší. To je však námět na diskusi jinou a jinde. K návrhu na zjednodušení prezentace deklinace viz také Nekula [2007].

[14] Odlišná stylová charakteristika je sice např. u forem *rozumí*/*rozumějí*, *pracuju*/*pracuji* a *pracujou*/*pracují* zmíněna (vždy druhá forma je ovšem označena jako knižní), autorky však nepostupují důsledně, protože na rozdíl od *pracuju* nebo *rozumí* je tvar *pracujou* vnímán jako silně hovorový. Kromě toho se v pokročilejším stádiu studia zproblematizuje možnost pravidelného tvoření např. deverbativních adjektiv typu *pracují-cí*.

[15] V tomto ohledu se jeví např. informace o tvoření podmiňovacího způsobu miného času („...spousta lidí by se byla po takové tragédii zhroutila...“), byť jen v poznámce k výkladu o tvoření podmiňovacího způsobu (přítomného) jako příliš detailní a pro danou cílovou skupinu nevhodná.

[16] Další chyby a překlepy je možno nahlédnout na stránkách `http://www.czechstepbystep.cz/cz/prouc/ckzk2man/ckzk2man.htm` pod heslem Errata.